

Socialsensitivity development about the problem of childbrides

Çocuk gelinler sorununa toplumsal duyarlılık geliştirme

Anayit Margirit Coşkun¹
Leman Şenturan²
Gülşen Çayır³
Eda Yakıt⁴

Abstract

The aim of the study was to raise awareness among university students through informing about child brides, which is an important women's health issue in the world and in our country and to contribute to the development of their social responsibility awareness. This qualitative descriptive study was conducted between May 2014 and May 2015 with 30 university student volunteers and 1252 individuals they reached after obtaining their informed consent. In the first stage of the study, an interactive training program was implemented by the expert team. Visual, written documents and documentation forms they would use were introduced and these materials were given to volunteers. In the second stage, students were asked to give education to 15 individuals and 10 groups in their environment during their summer holiday. In the final stage, focus group discussion (FGD) was performed to determine the experiences of students who participated in the study and their views on the project. Quantitative data were evaluated using percentage and mean values on computer, while qualitative data were evaluated by thematic analysis. It was determined that,

Özet

Çalışmamız, dünyada ve ülkemizde önemli bir kadın sağlığı sorunu olan çocuk gelinler konusunda üniversite öğrencilerini bilgilendirerek farkındalıklarını artırmak, sosyal sorumluluk bilinci geliştirmelerine katkıda bulunmak amacıyla yapıldı. Mayıs 2014-Mayıs 2015 tarihleri arasında kalitatif tipte tanımlayıcı yöntemle gerçekleştirilen çalışma, gönüllü ve onamları alınan 30 üniversite öğrencisi ve ulaştıkları 1252 birey ile yürütüldü. Çalışmanın ilk aşamasında, uzman ekip tarafından interaktif eğitim programı uygulandı. Kullanacakları görsel, yazılı dokümanlar, kayıt formları tanıtıldı, bu materyallerden verildi. İkinci aşamada, öğrencilerin yaz tatilinde buldukları ortamlarda 15 bireysel, 10 grup eğitimi yapmaları istendi. Son aşamada, araştırmaya katılan öğrencilerin yaşadıkları deneyimlerini, proje hakkındaki görüşlerini belirlemek amacıyla odak grup tartışması (OGT) yapıldı. Nicel veriler, bilgisayar ortamında yüzelik ve ortalamalar ile nitel veriler ise tematik analiz yapılarak değerlendirildi. Öğrencilerin, toplam 377 bireysel danışmanlık, 136 grup eğitimi yaptıkları belirlendi. OGT sonuçlarında ise öğrenciler, eğitim programını yeterli, doyurucu ve kapsamlı bulduklarından kendilerini

¹ Prof. Dr., Bezmialem Vakıf Üniversitesi, SBF Hemşirelik Bölümü, coskunano@yahoo.com

² Doç. Dr., Biruni Üniversitesi, SBF Hemşirelik Bölümü, lemansenturan@gmail.com

³ M.Sc., Haliç Üniversitesi, SBYO Ebelik Bölümü, gulscençayir@gmail.com

⁴ M.Sc., Dicle Üniversitesi, Atatürk Sağlık Hizmetleri M.Y.O., İlk ve Acil Yardım Program Başkanı, edayakit@gmail.com

students gave totally 377 individual counseling and 136 group education. In the results of the FGD, students stated that they found the training program adequate, satisfying and comprehensive and that they found themselves competent enough to take their shyness away. The idea that the project reached its goal was shared, and it was stated that the people they informed were impressed and their awareness were increased.

donanımlı görüp çekingenliklerini attıklarını ifade ettiler. Projenin amacına ulaştığı görüşü paylaşılırken, bilgilendirdikleri bireylerin etkilendikleri ve farkındalıklarının arttığı belirtildi.

Anahtar Kelimeler: Çocuk gelin; üniversite öğrencisi; farkındalık; sosyal sorumluluk.

Keywords: Child brides; university students; awareness; social responsibility.

[\(Extended English abstract is at the end of this document\)](#)

Giriş

Dünyada her yıl 18 yaşın altında 10 milyon kız çocuğu evlenmektedir. Bu, ayda 833.333, haftada 192.307, günde 27.397, dakikada 19 ya da her 3 saniyede bir çocuk gelin ifade etmektedir (Aydemir, 2011: 2). Bu toplumsal sorun, yoksulluk, ataerkil zihniyet, çok çocuklu aile yapısı, kadının eğitimsizliği, toplumsal cinsiyet ayrımcılığı gibi çok yönlü nedenlerden kaynaklanmaktadır. Ataerkil ve geleneksel toplum yapısı, erken yaşta evlilikleri normalleştirmekte, hatta meşrulaştırmaktadır (Moroglu ve Serin, 2014: 95; Yüksel Kaptanoğlu ve Ergöçmen, 2012: 129-161).

Ülkemizin hemen hemen tüm bölgelerinde çocuk yaşta evlilikler görülmektedir. 2014 yılında yayınlanan TÜİK istatistiklerle çocuk raporuna göre Türkiye’de kız çocuklarının en yaygın olarak evlendirildiği bölgelerin başında Orta Anadolu (%10,4) ve sonrasında Güneydoğu Anadolu (%9,2) bulunmaktadır (TÜİK-İstatistiklerle Çocuk, 2014: 24). Yasalarca 18 yaşının altındaki her birey çocuk, bu yaşın altındaki her evli kız çocuğu ise çocuk gelin olarak kabul edilmektedir. Çocuk yaş evliliklerinde yaşanan olumsuzluklar, evlilik yaşı düştükçe artmaktadır. Türkiye’de çocuk yaşta evliliklerin durumunu saptayan kapsamlı çalışmalar bulunmadığından tam olarak çocuk yaşta evliliklerin boyutunu tahmin etmek zordur. Bununla birlikte evliliklerin resmi olmayan nikâh ile gizlenmesi ve dahası gebeliklerinde sağlık hizmetlerinden yararlandırılmaması da kesin sayının belirlenmesini olanaksız kılmaktadır (TBMM, 2010; Yakıt ve Coşkun, 2014: 3-10).

Bir başka veriye göre de Türkiye’de 2014 yılında sadece resmi kaynaklara geçen 18 yaş altı evlendirilmiş kız çocuk sayısı 34.629 iken, evli erkek çocuk sayısı 1670’ tir. Görüldüğü gibi çocuk gelin sayısı, çocuk damat sayısının 20 katından fazlasıdır (TÜİK-İstatistiklerle Çocuk, 2014: 23). Türkiye Nüfus Sağlık Araştırması 2013 verileri, 25-49 yaşlarındaki kadınların %41’inin 20 yaşından önce, %22’sinin 18 yaşına kadar, %4’ünün de 15. yaş gününden önce evlendiklerini göstermektedir. Kadınlarda ortalama evlilik yaşı, bölgelerimize göre de değişmekte, batı bölgelerimizde 20 ve üzeri iken doğu bölgelerimizde 18 yaşın altına düşmektedir (TNSA, 2013: 107). Evlilik yaşını etkileyen bir başka parametre de kadının eğitim düzeyidir. Okuryazar olmayan kadınlar ortalama 18 yaşın altında evlenirken, lise ve üzeri eğitilmiş kadınlarda evlilik yaş ortalaması 22 yaş ve üzerine yükselmektedir (TBMM, 2010). Erken yaş evlilikleri, erken yaş gebelikleri de beraberinde getirmektedir. Türkiye Nüfus Sağlık Araştırması 2008 sonuçlarına göre ülkemizde adolesan annelik oranı %5.9’dur (TAYA, 2011). TNSA-2013 verilerine göre, adolesan dönemdeki kadınların neredeyse yüzde 5’i çocuk doğurmaya başlamıştır. Bu yaşta kadınların yüzde 3’ünün bir canlı doğumu olmuştur; yüzde 1’i ise araştırma tarihinde ilk çocuğuna gebedir (TNSA, 2013: 72).

Okula gitmek, akranlarıyla oynamak yerine büyüklerin tercihine boyun eğmek durumunda kalan kız çocukları, erken evlilikle eğitimlerini yarıda bırakmak, küçük yaşta aile ve çocuk sahibi olmak gibi büyük sorumluluklar altına girmek zorunda bırakılmaktadırlar. Erken evliliklerde kız çocuğu genellikle kocasının ailesi ile yaşamak zorunda kalmaktadır. Ev işleri, çocuk bakımı ve evdeki aile büyüklerine hizmet gibi birçok sorumluluk, henüz gelişimini tamamlayamamış kız çocuğunun ellerine bırakılmaktadır. Genellikle kendinden yaşça büyük ve istemediği kişiyle evlilik yapmak zorunda bırakılan kız çocuğunun, eşini kendi seçme ve isteme hakkı da elinden alınmış olmaktadır (TBMM, 2010). Tüm bu faktörler, kadının ileriki yaşam dönemlerinde çeşitli ruhsal sıkıntılar yaşamasına neden olmaktadır. Depresyon ve intiharlar erken yaşta evlenenlerde daha sık görülmektedir (Karakaya, 2004: 122-123; Nour, 2009: 51-56; Yüksel Kaptanoğlu ve Ergöçmen, 2012: 129-161).

Sağlık profesyonellerin görevleri arasında kadın sağlığının korunması ve geliştirilmesi yer almaktadır. İnsanların yaşadıkları toplumun yapısı ve değerleri, sosyo-ekonomik durumu, sağlık algıları ve uygulamaları kadın sağlığını etkileyen önemli faktörlerdir. Bu nedenle sağlık profesyonelleri bakım verdikleri kadını sosyal çevresi, kültürü ve değerleriyle bir bütün olarak değerlendirmelidir. Çocuk yaşta evlenen kadın, üreme sağlığı sorunlarıyla çok daha erken yaşta tanışmaktadır. Sorunların başında erken yaşta gebelik ve doğumun yol açtığı komplikasyonlar, cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar ve uzun erimli etkileri, servikal kanser, obstetrik fistüller, anne ölümleri gelmektedir. Bunun yanı sıra erken evlilik, erken yaşta başlayan ve uzun süren doğurganlık sürecini de beraberinde getirmekte ve çok sayıda doğumun neden olduğu pek çok sağlık sorunu bu grupta daha fazla görülmektedir (Nour, 2009: 51-56; USAID, 2012).

Çocuk yaşta evliliklerin kadın sağlığına getireceği tüm riskleri engellemenin öncelikli yolu, bu tür evlilikleri önlemekle mümkündür. Sağlık çalışanları, bu evlilikleri önlemede aktif rol alabilecek konumdadırlar. Özellikle bazı yörelerimizde halen mevcut olan kız çocuklarını erken yaşta evlendirme geleneği ile mücadelede, toplumu ve aileleri bilinçlendirmek, kızlarının karşılaşılabilecekleri riskleri anlatmak ve yol gösterici olmak etkili bir yöntem olabilmektedir. Bunun da hizmet verdiği toplumun güvenini ve yakınlığını kazanmış olan sağlık çalışanları tarafından sağlanması en doğru ve etkili yol olacaktır (USAID, 2012). Literatür bilgileri doğrultusunda ön görülen ortak çözüm, genç kadınların haklarının korunması ve geliştirilmesi gerekliliği, eğitim sürelerinin arttırılması, çalışma yaşamlarının desteklenmesi ve yoksulluğun kadın üzerindeki etkilerini azaltmada yeni stratejiler geliştirilmesidir (Feldman-Jacobs, 2011; Girls not Brides; TCK, 2004; TUKD; Yüksel Kaptanoğlu ve Ergöçmen 2012: 129-161).

Sosyal sorumluluk davranışı, bireyin kendisinden ziyade içinde bulunduğu grup, daha geniş topluluklar dolayısı ile tüm insanlığa yönelik iyilik yapma; fayda sağlama ya da kavramın kendisi gibi sorumlu olma hareketidir. Bu sorumluluğu, birey tek başına ya da organizasyonlar içerisinde gerçekleştirebilir. Üniversite eğitimi sırasında her öğrencide böylesi bir farkındalık yaratılmalı ve eğitimin bir parçası olmalıdır. Bireyin, mesleki eğitimi yanı sıra duyarlı olduğu herhangi bir toplumsal soruna parmak basması, çözüm üretme noktasında görev ve sorumluluk alması, gelişmiş demokratik bir toplum ve birey olmanın gereğidir (SSP, 2012).

Sosyal sorumluluk projesi olarak planlanan bu çalışma, dünyada ve ülkemizde önemli bir kadın sağlığı sorunu ve temel insan hakkı ihlali olan çocuk gelinler konusunda üniversite öğrencilerini bilgilendirerek farkındalıklarını arttırmak, toplumsal farkındalık yaratmada rol almalarını sağlamak, böylece öğrencilerin sosyal sorumluluk geliştirmelerine katkıda bulunmak amacıyla gerçekleştirildi.

Yöntem

Araştırmanın Tipi ve Yeri: Kalitatif tipte kesitsel tanımlayıcı olarak yürütülen araştırma, Mayıs 2014 ve Mayıs 2015 tarihleri arasında T.C. Haliç Üniversitesi Bomonti yerleşkesinde ve öğrencilerin hizmet götürdüğü Marmara, Ege, Akdeniz, Karadeniz, İç Anadolu ve Güneydoğu Anadolu olmak üzere altı bölgede gerçekleştirildi.

Araştırmanın Evreni: Araştırmada, öğrenciler ve farklı bölgelerde yaşayan bireyler olmak üzere iki grup ile çalışıldı. Öğrenciler için evrenimiz, T.C. Haliç Üniversitesi Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Yüksekokulu üçüncü sınıf öğrencileri olarak belirlendi. Ulaşılması hedeflenen birey konusunda kesin bir evren belirlemek mümkün olamadı. Araştırmaya katılan öğrencilerin bulunduğu il, ilçe ve köylere göre değişiklik gösterdi.

Araştırmanın Örnekleme: Öncelikle ilgili Yüksekokul öğrenci temsilcileri ve bölüm başkanları aracılığıyla öğrencilere yapılmak istenen proje tanıtıldı. Sosyal sorumluluk alma konusunda duyarlı, istekli ve gönüllü olan toplam 55 öğrenciye eğitim programı gerçekleştirildi. Ancak öğrencilerden bazıları, çeşitli nedenlerle projeyi tamamlamada yetersiz kaldığından örnekleminiz, Hemşirelik (18) , Ebelik (9), Beslenme ve Diyetetik (3) bölümleri 3. sınıfta okuyan toplam 30 öğrenci ile sınırlı kaldı. Öğrencilerin yaşadıkları, Marmara, Ege, Akdeniz, Karadeniz, İç Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde kartopu yöntemiyle seçilen 1252 birey, öğrenciler tarafından düzenlenen çocuk gelinler farkındalık toplantısına katılarak örnekleme dahil edildi.

Veri Toplama Araçları: Veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilen formlar ile toplandı. Öğrencilerin demografik özellikleri “Öğrenci Bilgi formu” ve görüşme yapılan birey/grupların temel özellikleri, “Görüşme kayıt formu” ile elde edildi. Öğrencilere uygulanan odak grup tartışmasında “Yarı yapılandırılmış görüşme formu” kullanıldı.

Verilerin Toplanması: Çalışma üç aşamada gerçekleştirildi. İlk aşamada öğrencilere, çocuk gelinlerin hikayesini konu alan “Halam Geldi” filmi dahil etkin iletişim yöntemleri, riskli gruplara yaklaşım, çocuk gelin olmanın fiziksel ve psikososyal sağlık sorunları ve hukuksal boyutunun yer aldığı 10 saatlik bir eğitim programı uygulandı ve katılımcılara bilgi notu verilerek görüşmede kullanılacak materyal tanıtıldı. Bireysel ve grup görüşmelerinin adımları, kayıt formları ve nasıl doldurulacağı konusunda bilgi verildi.

İkinci aşamada öğrencilerden, yaz tatillerinde buldukları yerlerde/memleketlerinde aldıkları eğitime ilişkin en az 15 bireysel görüşme ve 10 grup eğitimi yapmaları ve bunu kaydetmeleri istendi. Görüşmeler paylaşım toplantıları; ev ortamı, öğrenci yurdu, okul, dernek lokali, hastane, kafe gibi mekanlarda yapıldı. Görüşmeler, Türkiye'nin 6 coğrafik bölgesinde 377 bireysel, 136 grup görüşmesi olmak üzere toplam 1252 kişiyle gerçekleştirildi. Son aşamada, öğrencilerin görüşmeleri boyunca yaşadıkları, görüş, duygu ve düşünceleri, uzman sosyolog tarafından gerçekleştirilen odak grup tartışması (OGT) ile alındı.

Verilerin Değerlendirilmesi: Niceliksel verilerin değerlendirilmesi bilgisayar ortamında, SPSS 16.0 paket programında yapıldı. Değerlendirme, tanımlayıcı istatistiksel metotlar (yüzdeler, aritmetik ortalama) kullanılarak gerçekleştirildi. OGT sırasında kaydedilen niteliksel verilerin tematik analizi uzman sosyolog tarafından yapıldı.

Araştırmanın sınırlılıkları: Çalışmamızın aşağıda belirtilen sınırlılıkları nedeniyle genelleme yapılması olanaksızdır;

- Sosyal sorumluluk üstlenen öğrenci sayısının yetersiz olması

- Bireysel danışmanlık ve grup eğitimlerinin dağınık bölgelerde ve belirli bir örneklem dahilinde yapılmamış olması
- Sosyal bir proje için ulaşılan birey sayısının da yetersiz olması

Etik Onam: Projenin yürütüldüğü kurumdan izin, “Etik Kurul Onayı”; katılan öğrencilerden “Yazılı Onam”, öğrencilerin görüştüğü bireyler ve grup görüşmelerine katılanlardan da sözel onam alındı.

Bulgular

Öğrenciler ve Görüştükleri Bireylerin Özellikleri

Tablo 1: Öğrencilerin Demografik Özellikleri (N=30)

Öğrencilerin Demografik Özellikleri		Kadın (n=26)		Erkek (n=4)		Toplam	
		n	%	n	%	N	%
Cinsiyet		26	86.7	4	13.3	30	100.0
Yaş	21-23 yaş	21	80.8	2	50.0	23	76.8
	24-26 yaş	2	7.7	2	50.0	4	13.3
	27 ve üstü yaş	3	11.5	-	-	3	9.9
Bölüm	Hemşirelik	14	53.9	4	100.0	18	60.0
	Ebelik	9	34.6	-	-	9	30.0
	Beslenme ve Diyetetik	3	11.5	-	-	3	10.0
Doğum Yeri	Marmara	20	77.0	-	-	20	66.7
	Akdeniz	2	7.7	-	-	2	6.7
	İç Anadolu	1	3.8	-	-	1	3.3
	Güneydoğu Anadolu	2	7.7	3	75.0	5	16.7
	Doğu Anadolu	-	-	1	25.0	1	3.3
	Karadeniz	1	3.8	-	-	1	3.3
Yaşadığı İl	Marmara	22	84.7	4	100.0	26	86.7
	Güneydoğu Anadolu	3	11.5	-	-	3	10.0
	Akdeniz	1	3.8	-	-	1	3.3

Çalışmaya katılan öğrencilerin çoğunluğu hemşirelik (%60) ve ebelik (%30) bölümünde okuyan kız öğrencilerden oluşmaktaydı. Öğrencilerin %76.8'inin 21-23 yaş aralığında olduğu, %66.7'sinin Marmara bölgesi doğumlu ve çoğunlukla (%86.7) Marmara bölgesinde yaşadığı belirlendi (Tablo 1).

Tablo 2: Bireysel Görüşmeye Katılan Kişilerin Sosyo-Demografik Özellikleri

Özellikler		Kadın		Erkek		Toplam	
		n	%	n	%	N	%
Cinsiyet		314	83,2	63	16,8	377	100.0
Yaş	<15 yaş	16	5.1	-	-	16	4.2
	15-25 yaş	79	25.2	23	36.5	102	27.1
	26-35 yaş	72	22.9	18	28.6	90	23.9
	≥36 yaş	147	46.8	22	34.9	169	44.8
Yaş ortalaması	13-78 arası	34.94±14.07					
Eğitim	Okumaz-yazmaz	42	13.4	-	-	42	11.1
	Okur-yazar	12	3.8	1	1.6	13	3.5
	İlkokul	123	39.2	17	27.0	140	37.1
	Ortaokul	31	9.9	6	9.5	37	9.8
	Lise	62	19.7	18	28.6	80	21.2
	Üniversite ve sonrası	44	14.0	21	33.3	65	17.3
Meslek	Ev hanımı	176	56.0	-	-	176	46.7
	Sigortalı işte çalışan	79	25.2	45	71.4	124	32.9
	Sigortasız işte çalışan	16	5.1	7	11.1	23	6.1
	İşsiz	9	2.9	2	3.2	11	2.9
	Öğrenci	32	10.2	6	9.5	38	10.1
	Emekli	2	0.6	3	4.8	5	1.3
Görüşülen Bireyin Doğum Yeri	Marmara	98	31.1	26	41.3	124	32.9
	Ege	5	1.6	2	3.1	7	1.9
	Akdeniz	32	10.2	9	14.3	41	10.9
	İç Anadolu	41	13.1	3	4.8	44	11.7
	Güneydoğu Anadolu	68	21.7	4	6.4	72	19.1
	Karadeniz	52	16.6	10	15.9	62	16.4
	Doğu Anadolu	17	5.4	7	11.1	24	6.4
Yurt Dışı	1	0.3	2	3.1	3	0.7	
Görüşme Yapılan Bölge	Marmara (İstanbul, Bursa, Balıkesir, v.dğr.)	197	62.7	43	68.3	240	63.7
	Ege (Afyon, İzmir)	24	7.7	1	1.6	25	6.6
	Akdeniz (Adana, Antalya)	29	9.2	11	17.4	40	10.6
	İç Anadolu (Çankırı, Eskişehir, Konya, v.dğr.)	1	0.3	2	3.2	3	0.8
	Güneydoğu Anadolu (Gaziantep, Şanlı Urfa)	37	11.8	2	3.2	39	10.3
	Karadeniz (Çorum, Samsun, Gümüşhane)	26	8.3	4	6.3	30	8.0

Bireysel görüşmelere katılanların %83.2 si kadınlardan oluşmaktaydı. Görüşme yapılan kişilerin çoğunluğunun (%44.8) 36 yaş ve üzeri, eğitimlerinin ilkökul mezunu (%37.1) olduğu belirlendi. Katılımcıların yaş ortalaması, 34.94 ± 14.07 idi. Görüşülen kadınların çoğu ev hanımı (%56.0); erkekler ise sigortalı bir işte çalışmaktaydı (%71.4). Bireysel görüşmelerin çoğunluğunun Marmara bölgesinde (%63.7) gerçekleştirildiği, görüşme yapılan bireylerin doğum yerlerinin ise Marmara (%32.9) ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde (%19.1) yoğunlaştığı belirlendi (Tablo 2).

Tablo 3: Bireysel Görüşmeye Katılan Kişilerin Çocuk Yaşta Evlilik ile İlgili Özellikleri (N=377)

Özellikler		Kadın		Erkek		Toplam	
		n	%	n	%	N	%
Ailede çocuk yaşta evlendirilme	Var	187	59.6	28	44.4	215	57.0
	Yok	127	40.4	35	55.6	162	43.0
Kendisi çocuk yaşta evlendirilen* (n=154)	Var	61	39.6	3	1.9	64	41.6
	Yok	93	60.4	151	98.1	90	58.4
Çocuk gelin olma durumu (N=61)	18 yaşından önce zorla (aile, akraba) evlendirilen	10	16.4	-	-	10	16.4
	18 yaşından önce isteyerek evlendirilen	4	6.6	-	-	4	6.6
	Akraba, berdel, görücü usulü evlenen	4	6.6	-	-	4	6.6
	Cevapsız	43	70.4	-	-	43	70.4
Çocuk/kardeş sayısı	3.81±2.24 (Min-Max=1-12)						
Bireysel görüşmelerin süresi	50.09±29.81 dk. (Min-Max=10-180 dk.)						

*Sadece cevap verenlerin dağılımıdır.

Görüşülen bireylerin ailelerinde çocuk yaşta evlendirilenlerin oranının %57 (n=215) olduğu bulundu. Görüşülen bireylerin ortalama çocuk sayısı 3.81±2.24 kişiydi (Min-Max=1-12 kişi). Görüşmeler, ortalama 50.09±29.81 dk. (Min-Max=10-180 dk.) sürede yapılmıştı (Tablo 3).

Tablo 4: Görüşme Yapılan Grupların Özellikleri (N=136)

Özellikler		n	%
Grup Görüşme Alanı	Ev ortamı	76	55.9
	İş yeri ve kuaför	5	3.7
	Toplu görüşme alanları*	55	40.4
Grup içinde ailelerinde çocuk yaşta evlilik bulunması durumu	Var	81	59.6
	Yok	55	40.4
Gruplara katılan katılımcı sayısı	6.38±4.91 (Min-Max=2-50)		
Grup görüşmelerin süresi	78.62±45.00 (Min-Max=30-240 dk.)		

*Dernek lokali, düğün salonu, okul, öğrenci yurdu, hastane, kafe, kuran kursları, fabrika, cami toplantı salonu

Yapılan 136 grup görüşmesinin en çok ev (%55.9) ve toplu görüşme alanlarında (%40.4) gerçekleştirildiği belirlendi. Grup görüşmeleri, 2-50 arasında değişen sayıda (6.38±4.91) katılımcı ile gerçekleştirildi ve ortalama 78.62±45.00 dk. (Min-Max=30-240 dk.) sürdü. Ailelerinde çocuk yaşta evlilik bulunan grup oranı %59.6 idi (Tablo 4).

Tablo 5: Grup Görüşmelerine Katılan Bireylerin Sosyo-Demografik Özellikleri (N=875)

Özellikler		n	%
Cinsiyet	Kadın	699	79.9
	Erkek	176	20.1
Eğitim durumu	Okumaz-yazmaz	68	7.8
	Okur-yazar	84	9.6
	İlkokul mezunu	252	28.8
	Ortaokul mezunu	138	15.8
	Lise mezunu	181	20.7
	Üniversite ve sonrası mezunu	126	14.5
	Yanıtsız	26	2.8
Çalışma durumu	Ev hanımı	225	25.7
	Sigortalı işte çalışan	304	34.7
	Sigortasız işte çalışan	76	8.7
	İşsiz	55	6.3
	Öğrenci	155	17.7
	Emekli	22	2.5
	Veri alınamayan	38	4.4
Yaş ortalaması	33.02 ± 9.03 (Min-Max=13-58)		

Grup görüşmelerine katılanların yaş ortalaması 33.02±9.03 idi. Katılımcıların %79.9'u kadın ve %28.8'i ilkökul mezunu, %34.7'si sigortalı bir işte çalışmaktaydı (Tablo 5).

Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Odak Grup Tartışma Verileri (OGT)

Araştırma sonunda öğrencilerle yapılan ve üç oturumda gerçekleştirilen OGT' lerde dört ana temadan aşağıdaki başlıklar dikkat çekiciydi.

Öğrencilerin, gerçekleştirdiği bireysel danışmanlık ve grup eğitimi hakkındaki görüşleri

• Eğitim ve danışmanlık etkililiği organizasyonu hakkındaki görüşler

Öğrenciler eğitim/bilgilendirme çalışmalarını için aynı şehirde olan arkadaşlarıyla konuşarak karar vermişler, birbirlerine destek olmuşlar, uygun olduğunda birlikte toplantı düzenlemişlerdir. Eğitimler iyi planlandığından herhangi bir aksama olmamıştır.

Yapılan eğitimler ev, kafe, okul, simit sarayı, hastane, kadın günü, kuran kursu, el işi kursu, fabrika, sağlık ocağı ve öğretmen evi gibi ortamlarda yürütülmüştür. Tanıdıkları çevrede eğitim ve danışmanlık verdiklerinden zorluk yaşanmadığı ifade edilmiştir.

Eğitim ve danışmanlık verilen hedef kitle, toplumun her kesimini yansıtacak biçimde seçilmiş ve öğrencilere göre kadın, erkek, genç, anne-baba ve çocuklar farklı hedef kitle özelliklerini yansıtmaktaydı.

• Eğitim ve danışmanlık etkinliği süreci hakkındaki görüşler

Öğrenciler çevrelerinde ummadıkları kişilerin çocuk gelin olduğunu öğrendiklerini, üstelik bu sayının fazla olmasından dolayı şaşırılmışlardı. Çocuk yaşta evlenen kadınların kendilerinden daha yaşlı erkeklere aşık olup kaçmaları ve eğitimlerini yarıda bırakmaları, "kaderimmiş" "kısmetimmiş" gibi nitelendirmeleri, 15-16 yaşında başının bağlanması dini dayanak olarak gösterilmesi öğrencileri şaşırtmıştı. Ancak öğrenciler, erken yaşta evlilik yapmış olan kuşakların kendi çocuklarını daha geç yaşta evlendirmek istemelerinden dolayı mutlu olduklarını bildirmişlerdi. "İkinci, üçüncü eş olarak" erken evlilik yapmış olan kadınların çoğunlukla eşlerinin çok yaşlı ve

aralarında önemli ölçüde yaş farkı olduğu gözlenmişti. Erken evlilik yapanların fiziksel olarak akranlarından daha yaşlı görünmeleri öğrencilerin bir diğer gözlemiydi.

Erken yaşta evliliklerin cezai yaptırımlarının olması kadınlar için “tedirgin edici” bir durum olarak görülüyordu. Eşler ceza aldığında, “eş gidecek, kadın yalnız kalacak”, “iş yok” kadın için daha sıkıntılı olan bir durum olarak ifade ediliyordu.

Bilgilendirmeler sırasında erken yaşta evliliklerin;

- ✓ Kadınların ve annelerin erken yaşta evlilik istemediği; aile ve çevredeki erkeklerin (abi, baba vb.) zorlamasıyla evliliğin gerçekleştiği,
- ✓ Maddi olanaklar yüzünden bazı annelerin de destek verdiği,
- ✓ Kız çocukların “eğitimine ailenin destek olmadığı”, aile baskısı nedeniyle evden çıkamadıkları, sosyalleşemedikleri, baskıdan kaçmak için evlenmeye eğilimli oldukları,
- ✓ Gençlerin, özellikle genç kızların belli bir yaşa geldiklerinde seçeneksizlikten “görevmişcesine” evlendikleri,
- ✓ Gençlerin yeterince bilgileri ve donanımları olmaksızın, yetişkin olduklarını düşünmeleri sonucunda evliliklerin gerçekleştiği bildirildi.

Eğitime katılan erkeklerin de erken evliliklere karşı olduğunu gören öğrencilerin akıllarına “herkesin karşı olduğu evlilikleri kim yapıyor o zaman” sorusunu getirmiş ve onlara bazı katılımcıların “samimi olmadıklarını” düşündürmüştü.

Projenin Kişisel Değişim / Gelişim ve Yaşama Etkisi

• Eğitimci olarak güçlü yanlar

Farkındalık yarattığı ve bilgi verdiği için eğitimden etkilendiklerini söyleyen öğrenciler, başkalarını eğittikleri için farklı olduklarını hissettiklerini söylediler. “Projede verimli olduğunu hisseden” öğrenciler, “farkındalık yaratma isteği” nin çekingenliklerini ortadan kaldırdığını ve projeye sahip çıkmanın özgüvenlerini geliştirdiğini ifade ettiler. “Dertlerini paylaşmak”, “kişiye göre yaklaşımda bulunmak” tatmin edici olmuştu. Öğrenciler kendilerini daha güvenli ve daha güçlü hissettiklerini, duygusal olarak da geliştiklerini ve bundan gurur duyduklarını belirtiyorlardı.

• Kendilerini geliştirmek istedikleri alanlar

Öğrencilerin tümü proje kapsamında verimli çalıştıklarını, üçte biri yüksek lisans yaparak eğitimlerine devam edeceklerini söylediler. Diğer öğrenciler kadına bakışı değiştirecek projelerde, sosyal sorumluluk projelerinde ve çalıştıkları ortamlarda danışmanlık ve yönlendirme yaparak bilgilendirmeye devam etmeyi planlamaktaydılar.

Projenin Yürütülmesine İlişkin Görüşler

• Projenin hedefine ulaşması

Öğrencilerin büyük çoğunluğu, projenin amacına ulaştığını düşünmekteydi. Proje kapsamında, çevrelerinde yaşayan insanlara ve eğitim yaptıkları gruplara bilgilendirme yaptıklarını, farkındalık yarattıklarını söylediler. Fırsat bulduklarında bilgilendirmeye devam edeceklerini belirttiler. Bir öğrenci henüz başlangıç olduğunu bundan sonrası için ne yapılacağını merak ettiğini söyledi. Diğerleri bu duruma itiraz etmediler ve bundan sonrasına ilişkin bireysel planlarını paylaştılar. Proje grubu öğrencilerin aralarında mesajlaştıklarını, bu konudaki gazete haberlerini paylaştıklarını ve etkileşimlerini sürdürdüklerini belirttikleri görüldü.

• Projenin güçlü yanları, zayıf yanları, fırsatları ve engelleri

Projeye konu olan çocuk gelinler hakkında “farkındalık yaratmayı başarmış olmak” güçlü yan olarak bildirildi. “Halam Geldi” filminin varlığı eğitim programının etkisini artırmıştı. Sağlık çalışanı olarak farklı yaş gruplarına hizmet verecek öğrencilerde farkındalık yaratması giderek genişleyecek bir etkiyi başlatmıştı.

Öğrencilerin bazıları projeden kendi üniversitelerindeki insanların haberinin olmadığını söyledi. Okulda daha fazla sayıda öğrenciye erken sınıflarda ulaşılabileceği kaçırılmış fırsat gibi görülmekteydi. Projenin yaygın olmayışı, “Halam Geldi” filminin piyasada satılmayışı sınırlayıcı bulunmuştu. “Gelenekler çok önde olduğunda” amaca ulaşmak zor oluyordu. Yalnızca kadınların eğitilmesi yetmediğinden, erkeklerin de mutlaka eğitilebileceği olanakların yaratılması gerektiği, bazı durumlarda erkekler, kadınlar, anneler ayrı eğitilse daha verimli olabileceği düşünceleri oluşmuştu.

Geleceğe İlişkin Düşünceler

- **Bundan sonraki dönemde planlanan etkinlikler**

Öğrenciler, bu projenin toplumdaki sorunlar ve bilgilendirme gereksinimi konusunda farkındalıklarını artırdığını, kendilerini daha iyi ve güçlü hissettiklerini başka projeler içinde yer almak istediklerini söylediler. “Devamının getirilmesini isterim”, “sürekli bu bilgileri kullanabilirim” “çalıştığım yerde bilgilendirme yapabilirim” öğrencilerin öne çıkan görüşleriydi. Sağlık çalışanları olarak kadınlar ve genç kızlarla iletişim halinde olduklarını, bundan sonra da ulaşabildikleri kadın, erkek ve çocuklara eğitim vermek istediklerini belirttiler. Mesleki açıdan daha donanımlı olduklarında, daha fazla konuda daha fazla kişiye yardım edebileceklerini düşünmekteydiler.

Bilgilendirme ve yönlendirme gereksinimi duyan kişiler, gerekli başvuru merkezlerini bilseler bile sistemin işleyişiyle ilgili sorunlar yaşanabileceğinden ev içi şiddette yaptırımları yetersiz kalabilmekteydi. Daha köklü önlem almak isteniyorsa “zorunlu eğitim sırasında yapılabilecek şeylerin” olduğunu; “temel hakların ve bilgilerin ders kitaplarına eklenmesi” nin gerekli olabileceğini ve ev içi şiddete karşı “kadınların güvence altına alınması gerektiğini” paylaştılar.

Tartışma

Toplumdaki bireylerin sosyal sorumluluk bilinci ile hareket ederek dezavantajlı gruplara destek olmaları ve bu yolla topluma fayda sağlamaları çok büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda özellikle üniversitelerin, “toplumsal duyarlılık” kazandırmayı hedefleyen çalışmaları hayata geçirerek, üniversite öğrencilerinin sosyal sorumluluk bilincini içselleştirmelerine yardımcı olması ve öğrencilerini topluma fayda sağlamaya teşvik etmesi önemli ve gereklidir (Özdemir ve ark., 2008: 283–305). Bu çalışmanın yapıldığı kurumdaki örnekleme üçüncü sınıfta toplam 312 öğrenci olmasına rağmen ilk aşamada katılmak istediklerini bildirenlerin sayısı 55 olmuş ancak çalışma 30 öğrenci ile tamamlanmıştır (Tablo 1). Çalışma için diğer bölümlerdeki öğrencilere bilgilendirmenin yaygınlaştırılmaması ve bilgilendirme yapılan bölüm öğrencilerinin staj ve derslerinin yoğunluğu, katılımcı sayısının sınırlı kalmasında neden olarak gösterilebilir. Bir başka Üniversitede yürütülen “Korunmaya Muhtaç Çocukların Gelişimlerinin Desteklenmesi Projesi” ne katılım benzer şekilde 235 kişi ile başlayıp, 32 kişi ile tamamlanmış olması, (Özdemir ve ark., 2008: 283–305) sosyal sorumluluk projelerinde konuya duyarlı olanların özveri ve gerçekten istekli olması ile yürütülebileceğinin göstergesidir. Sayının az olması, gerçekten isteyip projeye sahip çıkacak öğrencilerin yer aldığını yansıtmaktadır.

Yurtdışında, eğitim kurumlarında sosyal hizmet programları yıllardır uygulanmakta, bu programlara katılmak eğitim kurumundan mezun olmak ve yüksek eğitime kabul edilmek için önemli bir kıstas olarak kabul edilmektedir. Yurtdışı üniversitelerinde ise sosyal sorumluluk ile ilgili enstitülerin, bölümlerin ve yüksek lisans/doktora düzeyinde kapsamlı eğitim programlarının bulunduğu görülmektedir (<http://www.nottingham.ac.uk/open/strategicdrivers/socialresponsibility.aspx>; <http://www.ssa.uchicago.edu/>; <http://brownschool.wustl.edu/Pages/Home.aspx>; Saran ve ark., 2011).

Türkiye'deki eğitim kurumlarında, sosyal sorumluluk eğitimine ilişkin uygulamalar çok yakın tarihlerde başlamıştır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2005 yılında yayınlamış olduğu "İlköğretim ve Orta Öğretim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği" çerçevesinde ders programlarının yanı sıra bu tür çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Yüksek Öğretim Kurulu, 2006 yılından itibaren üniversitelerin eğitim fakültelerinde "Topluma Hizmet Uygulamaları" dersini uygulamaya koymuş, bazı üniversiteler kendi bünyelerinde aldıkları karar doğrultusunda tüm fakültelerinde, bazı üniversiteler ise birkaç fakültesinde bu dersi zorunlu ders, seçmeli ders veya öğrenci kulübü çalışması şeklinde yürütmekte, öğrencilerine sivil toplum kuruluşlarında staj imkanı sunmaktadır (Saran ve ark., 2011; Yıldırım ve Yıldırım, 2010). Ancak ülkemizde bu tür programların yaygın olmayışı, doğal olarak öğrencilerin sosyal sorumluluk kapsamında gönüllü çalışmalara katılmalarını güçleştirmekte ve bu tür projelerde rol alma durumları, Avrupa/Batı ülkelerine kıyasla daha düşük oranda olmaktadır. (Yıldırım ve Yıldırım, 2010). Oysa Sağlık Bilimleri Fakülte ve Yüksekokullarında okuyan ve mezun olan öğrencilerin gönüllü organizasyonlarda yer almalarına büyük ihtiyaç vardır.

ABD'de yer alan bir üniversitenin öğrencileri, buldukları toplumla güçlü bir iletişim kurup ihtiyaçlarını belirlemek ve bu doğrultuda bilgi ve deneyimlerini çevreleriyle paylaşmak üzere akran eğitimi temelli bir proje gerçekleştirmiştir. Projede görev alan öğrenciler, insanlara daha duyarlı olmayı, saygılı ve empatik davranış göstermeyi, topluma hizmeti mesleki görevlerinin yanı sıra yaşamlarının bir parçası haline getirmeleri ve başkasının hayatında fark yaratmayı öğrendiklerini belirtmişlerdir (Lattanzi et. all., 2011: 1513-1524). Öğrencilerimiz de buna benzer düşünce ve duygular paylaşmışlardır.

Çalışmada, bireysel görüşmelere katılanların %83.2'sinin (Tablo 2), grup görüşmelerine katılanların %79.9'unun (Tablo 5) kadınlardan oluşması, çalışmaya katılan öğrencilerin çoğunluğunun kız öğrenci (%86.7) (Tablo 1) olmasıyla açıklanabileceği gibi toplumumuzda kadınların, ezilmiş grup olması nedeniyle bu konulara daha duyarlı olabilecekleri de düşünülebilir. Öğrenciler bu görüşmeleri, tanıdıkları ve kadınların yoğun olduğu kişilerle yapmışlardı. Görüşme yapılan bireylerin çoğununun eğitim durumu, lise düzeyinden az olduğu görülmüştür (Tablo 2 ve Tablo 5), TÜİK-Toplumsal Cinsiyet İstatistikleri 2014 yayınında, Ülkemizde 2013 yılı lise düzeyinden az eğitilmiş kişilerin oranının %64.1 (kadın %70.6; erkek %57.3) olması, sonuçlarımızla benzerlik göstermektedir. Görüşülen kadınların %56'sinin ev hanımı olması, TÜİK-Toplumsal cinsiyet istatistiklerinde belirtilen oranla (%57.6) benzerlik göstermektedir (TÜİK-Toplumsal Cinsiyet İstatistikleri, 2014)

Bireysel görüşmelerin çoğunun Marmara bölgesinde (%63.7) yapılmış olması ve yine görüşülen bireylerin yarısının doğum yerlerinin Marmara bölgesi (%32.9) (Tablo 2) olması, bu bölgenin fazla göç aldığına göstergesidir. TÜİK'in, 2012-2013 döneminde net göç alan 34 şehir içinden, Marmara Bölgesinin 9 şehir ile ilk sırada yer aldığını belirtmesi çalışmamızı desteklemektedir (TÜİK-Seçilmiş göstergelerle İstanbul, 2013).

Kız çocukların erken yaşta evlendirilmesi, ekonomik sıkıntılar, yanlış ve eksik bilgilerden kaynaklanan geleneksel ve dini inançlar, eğitimsizlik, aile içi şiddet, toplum baskısı, mülkiyet hakkı gibi nedenlerle ortaya çıkabilmektedir. Kadınlarda eğitimsizlik, yoksulluk, cahillik ve bağımlılık nedeni ile kısır döngü oluşmakta ve bu evlilikler onların geleceğe dair hayallerini de ellerinden almaktadır. Erken yaşta evlilikler bir çocuk hakkı, kadın hakkı ve insan hakkı ihlalidir. Aynı zamanda erken yaşta evlilikler çoğu zaman erken annelik demektir. Erken yaşta gebelik ve yapılan doğumlar, çocukların vücutları henüz gebelik ve doğum stresini kaldırabilecek kadar olgunlaşmadığından anne ve bebek için tehlike oluşturmaktadır (TBMM, 2010). Yapılan OGT'de öğrenciler erken evlenenlerin fiziksel olarak akranlarından daha yaşlı göründüklerini, bireylerin evliliklerini "kaderimmiş", "kısmetimmiş" olarak ifade ettiklerini belirttiler.

2012'de Dünyada, 20-24 yaşlarındaki 70 milyon kadının 18 yaş öncesi evlendiği belirtilmiştir (ICRW, 2015). Sadece küçük bir grubu yansıtan (N=1252) örnekleminizde de erken yaş evliliklerin yüksek olması, sorunun önemini vurgulamaktadır. Birleşmiş Milletler Nüfus Fonunun (UNFPA), Doğu Avrupa ve Orta Asya'da "Adölesan Gebelik" çalışmasında, adölesan doğum oranları binde 8 (Bosna-Hersek) ile 54 (Tacikistan) aralığında değişmektedir. 20 yaşın altındaki kadınlarda doğurganlık oranları yüksek olan bu bölgelerdeki diğer ülkeler ise Gürcistan, Azerbaycan, Romanya, Bulgaristan ve Türkiye olarak sıralanmaktadır (UNFPA).

Görüşülen bireylerin ailelerinde çocuk yaşta evlendirilenlerin oranı, bireysel görüşmelerde %57, grup görüşmelerde %59.6 olduğu bulunmuştur. Benzer şekilde, Diyarbakır doğum evi hastanesinde 2001 yılında yapılan bir çalışmada kadınların %59.7'sinin ilk evlenme yaşlarının 18 yaş ve altı olduğu saptanmıştır (Şaka ve ark., 2001: 110-115). Bu sonuç, çalışmamızda görüşme yapılan bireylerin yüksek oranda Güneydoğu Anadolu bölgesi kökenli olmasıyla benzerlik göstermektedir.

2014 yılı Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırmasında, Türkiye genelinde kadınların yüzde 26'sı, 18 yaşından önce evlendiği belirtilmiştir. (Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması, 2014). Gebelik sayılarına bakıldığında; erken yaşta evlilik yapan kadınların ortalama 7.16 ± 3.84 gebelik, buna karşın erken yaşta evlenmeyen kadınların ortalama 4.54 ± 3.06 gebelik geçirdiği belirtilmiştir (Özcebe ve Biçer, 2013: 86-93). Ülkemizde, 18 yaş altı evlilik oranlarının yüksek olması, hala sorunun devam ettiğini göstermektedir.

Görüşülen bireylerin ortalama çocuk/kardeş sayısının (3.81 ± 2.24 kişi), TNSA 2013'te bulunan toplam doğurganlık hızından (2.26) yüksek olduğu bulunmuştur. Marmara bölgesi, özellikle İstanbul'un çok fazla göç alması, bu sonucu açıklamaktadır (TNSA, 2013: 60).

Çocuk gelinlerle ilgili benzer çalışmaları belediyeler de sürdürmektedir. Mayıs 2015'te Gaziantep Büyükşehir Belediyesi tarafından, hedefi toplumda farkındalık yaratmak ve çocuk yaşta evlilikleri amacıyla "Erken Yaşta Evlilik, Gelin Etmeyin Okula Gönderin" projesi başlatılmıştır. Proje kapsamında halkı bilgilendirmek ve çocuk yaşta evliliklerin olumsuz tüm yönlerini anlatmak üzere kahvehaneler ziyaret edilip, afişler hazırlanmış, röportaj, panel, seminerler düzenlenmesi hedef alınmıştır. Proje yürütülmesinde öğretmenler ve üniversiteler de yer alacaklarını belirtmişlerdir (Çelik, 2015).

Muş ve Van'da da kadın derneklerinin gerçekleştirdiği Sabancı Vakfı'nın desteklediği erken yaşta yapılan evlilikler ile ilgili farkındalık yaratma projesi yürütülmüştür. Proje sonunda çocuk yaşta evliliklerin yoğun olduğu mahallelerde yaşayan 1250 kadın bilgilendirilmiştir. Kamu ve sivil toplum kuruluşları, lise ve üniversitelerde toplam 5570 kişide çocuk yaşta yapılan evliliklere karşı duyarlılık oluşturulmuştur. Bunların yanı sıra toplum kanaatlerinden 670 muhtar, jandarma ve imam çocuk evlilikleri önleme konusunda bilgilendirilmiştir (Sabancı Vakfı-Muş Kadın Derneği).

Yapılan çalışmaların birçoğunda, gündelik işler ile birlikte sosyal sorumluluk projelerinde yer almanın öğrencileri mutlu ettiği ve özgüvenlerini geliştirdiği ifade edilmiştir (Urangu, 2010: 95-114). Projeye katılan öğrenci grubumuzda da aynı söylem ve ifadeler yer almıştır.

Üniversite öğrencilerinin katıldığı sosyal sorumluluk projeleri, öğrencilere öğrenme fırsatı sunmakta ve başarılı uygulamaların örnek olarak paylaşılması ile bu tür faaliyetlerin geliştirilmesi sağlanabilmektedir. (TGV, 2013). Çalışma yaptığımız öğrencilerde sosyal doyum ve ekip çalışmasından duyulan haz ile ilgili benzer geri dönüşler olmuştur.

Sonuç

Çalışmamız, sosyal sorumluluk alma konusunda duyarlı, istekli ve gönüllü olan Hemşirelik Yüksekokulu, Ebelik, Beslenme ve Diyetetik bölümünde 3. sınıfta okuyan toplam 30 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Eğitim programı uygulanan öğrenciler tarafından Türkiye'nin 6 coğrafik bölgesinde 377 bireysel, 136 grup görüşmesi olmak üzere toplam 1252 kişiyle çocuk gelinler konusunda farkındalık toplantıları yapılmıştır.

Öğrenciler; ev, kafe, okul, simit sarayı, hastane, kadın günü, kuran kursu, el işi kursu, fabrika, sağlık ocağı ve öğretmen evi gibi ortamlarda eğitimlerini yaptıklarını belirtmişlerdir. Eğitim ve danışmanlık verdikleri ortamın tanıdıkları çevre olması nedeniyle zorluk yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilere göre; eğitim ve danışmanlık vermek için seçilmiş hedef kitle kadın, erkek, genç, anne-baba ve çocuklar olmak üzere toplumun her kesimini yansıtacak biçimde farklı özellikler taşımaktaydı. Geleneklerin çok önde olduğu durumlarda amaca ulaşmanın zor olduğu belirtildi. Toplumsal konularda, yalnızca kadınların eğitilmesinin yeterli olmadığı, erkeklere de mutlaka eğitim olanağı sağlanması gerektiği, bazı durumlarda erkekler, kadınlar ve annelerin aynı ortamda birlikte eğitilmesinin yararlı olabileceği düşüncesi öğrenciler tarafından belirtildi.

Çocuk yaşta evlenen kadınların, evliliklerini “kaderimmiş” “kısmetimmiş” gibi nitelendirmeleri, 15-16 yaşında başının bağlanması dinî dayanak olarak gösterilmesi öğrencileri şaşırtmıştı. Öğrenciler, erken yaşta evlilik yapmış olan kuşakların kendi çocuklarını daha geç yaşta evlendirmek istemelerinden dolayı mutlu olduklarını bildirmişlerdi. “İkinci, üçüncü eş olarak” erken evlilik yapmış olan kadınların çoğunlukla eşlerinin çok yaşlı ve aralarında önemli ölçüde yaş farkı olduğu, erken evlilik yapan kadınların da fiziksel olarak akranlarından daha yaşlı görünmeleri öğrencilerin bir diğer gözlemiydi.

Öğrenciler, bu projede yer aldıklarından mutluluk hissettiklerini, aile ve çevrelerinden çok olumlu tepkiler aldıklarını ve destek gördüklerini belirtmişlerdir. Eğitim sırasında “dertlerini paylaşmak”, “kişiye göre yaklaşımda bulunmak” tatmin edici olmuştu. Kendilerine göre proje amacına ulaşmış ve görüşme yaptıkları bireylerde farkındalık yaratılabilmişlerdir. Öğrenciler, kendilerini daha iyi/güçlü hissettiklerini başka toplumsal projelerde yer almaktan büyük mutluluk duyacaklarını belirtmişlerdir.

Sağlık çalışanları olarak kadınlar ve genç kızlarla iletişim halinde olduklarını, bundan sonra da ulaşabildikleri kadın, erkek ve çocuklara eğitim vermek istediklerini ifade etmişlerdir. Mesleki açıdan daha donanımlı olduklarında, daha fazla konuda daha fazla kişiye yardım edebileceklerini düşündüklerini açıklamışlardır.

Kaynakça

- Aydemir, E. (Ekim 2011). “Evlilik mi evcilik mi? Erken ve zorla evlilikler: Çocuk gelinler”. Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu Sosyal Araştırmalar Merkezi (USAK). USAK Raporları No: 11-08; s: 2. Erişim Tarihi: 30.01.2014, <http://www.usak.org.tr/dosyalar/diger/bgoflciPmdxlmVsAMuEFTi0F1P4JiQ.pdf>
- Çelik, O. (2015). “Gelin Etmeyin”. Güncelleme Tarihi: 09.05.2015, <http://www.telgraf.net/gelin-etmeyin--haberi-38678.html>
- Feldman-Jacobs, A. H. (2011). “Quiparle en monnom? Mettrefinaumaria ge desenfants”. Population Reference Bureau. Erişim Tarihi: 28.07.2013, www.prb.org
- Girls not Brides, THA Global Partnership to End Child Marriage. “Child marriage: the facts..”. Erişim Tarihi: 17.09.2013, <http://www.theelders.org/docs/child-marriage-factsheet.pdf>
- ICRW-“International Center for Research on Women Child Marriage Around THA World”. (2015). Erişim 12.07.2015, <http://www.icrw.org/child-marriage-facts-and-figures>

- Karakaya, E. (2004). “Adölesan evli kadınlarda üreme sağlığı ve sosyoekonomik-kültürel özellikler”. Yüksek Lisans Tezi Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Kadın Hastalıkları ve Doğum Hemşireliği *Anabilim Dalı, İstanbul*; s: 122-123.
- Lattanzi, J. B., Campbell, S. L., Dole, R.L., Palombaro, K. M. (October 2011). “Students Mentoring Students in a Service-Learning Clinical Supervision Experience: An Educational Case Report”. *Physical Therapy*; (91)10, s.1513-1524.
- Moroğlu N., Serin F. (2014). “Hukuki açıdan çocuk gelinler”. İstanbul: CM Yayınevi, s.95.
- Nour N. M. (2009). “Child Marriage: A Silent Health and Human Rights Issue”. *Reviews in Obstetrics & Gynecology*; (2) 1, p.51-56.
- Özcebe, H., Biçer, B. K. (2013). “Önemli bir kız çocuk ve kadın sorunu: Çocuk evlilikler”. *Türk Ped Arş*; 86-93. DOI: 10.4274/tpa.1907
- Özdemir, N., Sefer, N., Türkdoğan, D. (Aralık 2008). “Bir sosyal sorumluluk projesi örneği: Korunmaya muhtaç çocuklar”. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi; Cilt: 32 No:2*, 283–305.
- Sabancı Vakfı-Muş Kadın Derneği: “Erken Yaşta Evlilik Kaderimiz Olmasın”. Erişim Tarihi: 30.07.2015, <http://www.sabancivakfi.org/sayfa/erken-yasta-evlilik-kaderimiz-olmasin>
- Saka, G., Ertem, M., İlçin, E. (2001). “Diyarbakır Doğum Evi Hastanesi’nde Doğum Yapan Gebelerde Risk Faktörleri: Ön Çalışma”. *Perinatoloji Dergisi*; 9:2, 110-115.
- Saran, M., Coşkun, G., İnal Zorel, F., Aksoy, Z. (2011). “Üniversitelerde sosyal sorumluluk bilincinin geliştirilmesi: Ege Üniversitesi topluma hizmet uygulamaları dersi üzerine bir araştırma”. *Journal of Yasar University*, 22(6) 3732-3747.
- SSP-“Sosyal sorumluluk projeleri”. (2012). Erişim Tarihi: 21.02.2015, <http://sohsosyalsorumlulukprojeleri.blogspot.com.tr/2012/07/sosyal-sorumluluk-nedir.html>
- TAYA –“Türkiye’de aile yapısı araştırması”. (2011). *T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü*. Ankara: Afşaroğlu Matbaacılık. Erişim tarihi: 25.12.2013, http://www.ailetoplum.gov.tr/upload/athgm.gov.tr/mce/2013/taya_kitap_butun.pdf
- TBMM-Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu (2010). “Erken yaşta evlilikler hakkında inceleme yapılmasına dair rapor/2010”. Erişim Tarihi: 10.09.2013, http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/komisyon_rapor.pdf
- TCK-“Türk Ceza Kanunu”. (2004). Kanun no: 5237, Kabul tarihi: 26.09.2004.
- TGV –“Toplum Gönüllüleri Vakfı”. (2013). *Üniversitelerde Sosyal Sorumluluk ve Sosyal Girişimcilik Pilot Projesi*. Erişim Tarihi: 12.07.2015, http://www.sogla.org/uploads/5/0/5/8/5058659/49-universitelerde_sosyal_sorumluluk_rapor_tog.pdf
- “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması Özet Rapor”. (2014). *Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ve Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü*, Ankara.
- TNSA-“Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması”. (2013). *Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Ankara*, 2014: 60-107, Erişim Tarihi: 14.02.2015. http://www.hips.hacettepe.edu.tr/TNSA_2013_ana_rapor.pdf
- TUIK-Türkiye İstatistik Kurumu toplumsal cinsiyet istatistikleri. (2014; s.71). Erişim Tarihi: 12.07.2015, http://www.tuik.gov.tr/Kitap.do?metod=KitapDetay&KT_ID=11&KITAP_ID=24
- TUIK-Türkiye İstatistik Kurumu seçilmiş göstergelerle İstanbul 2013, (Eylül -2014). Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Ankara; s.40.
- TUIK-Türkiye İstatistik Kurumu istatistiklerle çocuk. (2014; s.23-24). Erişim Tarihi: 10.01.2016, file:///C:/Users/samsung/Downloads/%C4%B0statisitklerle%20%C3%87ocuk%202014.pdf
- TUKD-“Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği Çocuk gelinler sorunu”. Erişim Tarihi: 04.02.2014, <http://www.tukd.org.tr/haber258.asp>
- UNFPA-“Adolescent pregnancy in Eastern Europe and Central Asia”. Erişim Tarihi: 12.07.2015, http://eeca.unfpa.org/sites/default/files/pubpdf/Adolescent_pregnancy_in_EasternEurope_and_Central_Asia_0.pdf

- Urangu A. (2010) “Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kavramına Sosyal Antropolojik Bir Yaklaşım”. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Antropoloji Dergisi*; C.24, s.95-114.
- USAID-United States Agency International Development (October 2012). “Ending child marriage and meeting the needs of married children: the usaid vision for action”. Erişim Tarihi: 13.10.2013, <http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/PDACU300.pdf>
- Yakıt E., Coşkun, A. M. (2014). “Toplumsal açıdan çocuk yaşta evlilikler gerçeği: Hemşire ve ebeğin sorumluluğu”. *Hemşirelik Eğitim ve Araştırma Dergisi*; 11 (3): 3-10.
- Yıldırım N., Yıldırım, E. (2010). VALUE: “Türkiye Ulusal Raporu”. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi İLKYAR (İlköğretim Okullarına Yardım Vakfı). Erişim Tarihi: 30.07.2015, <http://www.valuenetwork.org.uk/Documents%20for%20Website/Resources%20and%20reports/Own%20Language%20Nat%20Reports/TR%20report%20in%20TR.pdf>
- Yüksel Kaptanoğlu, İ., Ergöçmen, B. (2012). “Çocuk Gelin Olmaya Giden Yol”. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*; 15(2): 129-161. <http://www.nottingham.ac.uk/open/strategicdrivers/socialresponsibility.aspx>, Erişim Tarihi: 30.07.2015. <http://www.ssa.uchicago.edu/>, Erişim Tarihi: 30.07.2015. <http://brownschool.wustl.edu/Pages/Home.aspx>, Erişim Tarihi: 30.07.2015.

Extended English Abstract

Every year 10 million girls are married under the age of 18. According to laws, individuals under the age of 18 years are considered as child, and each married girls below that age are child brides. In almost all regions of the country, especially in Southeast Anatolia, Mediterranean, Aegean and Central Anatolian regions child marriages are more common according to the TSI 2014 report. As noted in the same report, the number of married girls in 16-17 age group reflected by the official records is 34629 in our country. This number is about 21 times more than child marriages of boys (1670). Being a child bride brings with it many risks to physical and reproductive health. Besides, many psychosocial problems are inevitable due to leaving education early and assuming responsibility for family and children which may also lead to suicide.

Based on these facts, the study aimed to raise awareness among university students through informing about child brides, which is an important women's health issue in the world and in our country and to contribute to the development of their social responsibility awareness. This qualitative descriptive study was conducted between May 2014 and May 2015 with 30 university student volunteers and 1252 individuals they reached after obtaining their informed consent. In the first stage of the study, an interactive training program was implemented by the expert team. Visual, written documents and documentation forms they would use were introduced and these materials were given to volunteers. In order to make an effective start for the students, a film on the story of child brides “Halam Geldi” (My Aunt Came) was shown and a discussion environment was created with the scriptwriter. In the second stage, students were asked to give education about child brides and related problems to 15 individuals and 10 groups in their environment during their summer holiday. In the final stage, focus group discussion (FGD) was performed to determine the experiences of students who participated in the study and their views on the project.

Quantitative data were evaluated using percentage and mean values on computer, while qualitative data were evaluated by thematic analysis. It was determined that, students gave totally 377 individual counseling and 136 group education. In the families of interviewed individuals, the proportion of child marriages was found 57% in individual interviews (n = 215); and 59.6% (n =

136 groups) discussion groups. In the interviews, significant age differences were found between women who made early marriages as second or third wives and their husbands who were generally stated as very old partners. Another observation of students was that women who made early marriages seemed physically older than their peers. Participants who were interviewed in public educations, shared the following opinions about "early marriages"

- ✓ Women and their mothers do want early marriages, but those marriages takes place by force of men in their families (brother, father etc.)
- ✓ Due to financial problems in the family, some mothers support early marriages in order to ensure a comfortable life for their daughters
- ✓ Due to family pressure, girls' cannot go out of the house, they cannot socialize and they tend to marry to escape from this pressure
- ✓ When young people, especially girls, reach a certain age, they got married as a task because they feel that they do not have another option
- ✓ Young people want to be adults and marry at early ages

In FGD's, it was stated that students gave public educations in places including house, cafe, school, simit house, hospitals, women's tea meetings with neighbors, Quran courses, handicraft courses, factories, health centers and teachers' houses etc. The target group for education and counselling was selected properly to reflect all sections in the community and included different gender and age groups with women, men, youth, parents and children. In the results of the FGD, students stated that they found the training program adequate, satisfying and comprehensive and that they found themselves competent enough to take their shyness away. The opinion of "being able to create awareness" in society was described as the strong aspects of the project. In this context, the idea that the project reached its goal was shared, and it was stated that the people they informed were impressed and their awareness were increased. Some of the remarkable views of students from FGD's were "I would like it to be continuous", "I can always use this information" "I can inform where I work". In addition, students stated that, in order to have an absolute solution for the problem, issues such as the basic human rights and gender equity should be included in textbooks in formal education, and they emphasized the importance of protecting women against domestic violence.

As a result; the students who participated in the study were very happy to take part in a social project, they experienced the joy of being beneficial to the society, they received very positive feedback and support from family and the environment, in the meantime they became competent and gained self-confidence. In addition, students expressed that they could create enough awareness about child brides on individuals they interviewed. Students stated that they could be aware of problems in the community by taking part in this project, they felt better and stronger with their interventions and that they would be glad to take part in other social projects. Students stated that, since they will be able to access to healthy and ill people easily as health workers and they will be in more contact with people after graduation, they would be happy to give information to people on these and other social issues without separating women, men and boys. They explained that they thought they could help more people about more issues when they will have better competency in profession. Similar feedbacks returned from students in our study about having social satisfaction and the satisfaction of teamwork.